

Seat No. : _____

MD-230

May-2025

M.A., Sem.-II

410 : Sanskrit

[EA : भागवतपुराणम् (नियतांश)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. कोर्षपरा ढे श्लोक सानुवाढ सडडवो: 14
(1) मृत्युर्जन्मवतां वीर देहेन सह जायते ।
अद्य वाढ्दशतान्ते वा मृत्युर्वै प्राणिनां ध्रुवः ॥
(2) एष वः श्रेय आधास्यद् गोपगोकुलनन्दनः ।
अनेन सर्वदुर्गाणि यूयमञ्जस्तरिष्यथ ॥
(3) कृष्ण कृष्ण महायोगिस्त्वमाद्यः पुरुषः परः ।
व्यक्ताव्यक्तमिदं विश्वं रूपं ते ब्राह्मणा विदुः ॥
(4) इन्द्रस्तदाऽऽत्मनः पूजां विज्ञाय विहतां नृप ।
गोपेभ्यः कृष्णनाथेभ्यो नन्दादिभ्यश्चकोप सः ॥
2. दशम स्कंधमां निरूपित श्रीकृष्णानी आललीला वरुवो. 14
अथवा
2. वेरुगीतमां वरुित कृष्णानुं स्वरूप निरूपित करो. 14
3. पुराण शढ्दनो अर्थ स्पष्ट करी 'भागवत पुराण'नो परियय आपो. 14
अथवा
3. पुराण साहित्यनो ढिद्वलव अने विकास वरुवो. 14
4. टूंकनोध लणो : (कोर्षपरा ढे) 14
(1) गोपीगीत
(2) नामकरण संस्कार लीला
(3) पूतनावध
(4) शकटभंजन लीला

5. ટૂંકમાં ઉત્તર આપો : (કોઈપણ સાત)

14

- (1) પુરાણ શબ્દની વ્યુત્પત્તિ લખો.
 - (2) ભાગવત પુરાણમાં કેટલા શ્લોક છે ?
 - (3) પુરાણના મુખ્ય લક્ષણ કેટલા છે ?
 - (4) સર્ગ એટલે શું ?
 - (5) શ્રીકૃષ્ણના નામકરણ સંસ્કાર કોણે કર્યા હતા ?
 - (6) અજગરનું રૂપ લઈને કયો અસુર આવ્યો હતો ?
 - (7) કંસે દેવકીના છ પુત્રને મારી નાખ્યા તે કથા કયા અધ્યાયમાં નિરૂપિત છે ?
 - (8) શ્રી કૃષ્ણ દ્વારા માતાને મુખમાં બ્રહ્માંડ દર્શન કયા અધ્યાયમાં નિરૂપિત છે ?
 - (9) કોઈ બે વૈષ્ણવ પુરાણના નામ લખો.
 - (10) શ્રીકૃષ્ણને વાસુદેવ કેમ કહેવાય છે ?
-

MD-230

May-2025

M.A., Sem.-II

410 : Sanskrit

[EB : पाणिनीयव्याकरणम् (नियतांशः अष्टाध्यायी अ. १.१)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) नीयेनामांथी कोर्धपाणु भे सूत्रोने उढलररुणु सलथे सभणुवो : 10
अधोलखलतेषु सूत्रेषु सूत्रद्वयं सोदलहरणं वलवृणुत :
(1) वृद्धलरलदैच् ।
(2) इको यणचल ।
(3) ईदूदेद्वलवचनं प्रगृह्यम् ।
(4) आदलरन्त्येन सहेतल ।
- (B) नीयेनल प्रश्नोनल उत्तर आणुो : (गभे ते भे) 4
अधोलखलतलनलम् प्रश्नलनलम् उत्तरलणल ललखतः (कयोश्चित् द्वयोः)
(1) अदेङ् थी कथल त्रणु वलणुोऱुनो सभलवेश थलय छे ?
(2) न वेतल वलभलषल । संज्ञलसूत्र छे के परललभलषलसूत्र छे ?
(3) संयोगसंज्ञलवलधलयक सूत्र कथुं छे ?
(4) द्वलवचनेऽचल । संज्ञलसूत्र छे के परललभलषलसूत्र छे ?
2. (A) नीयेनामांथी कोर्धपाणु भे सूत्रोने उढलररुणु सलथे सभणुवो : 10
अधोलखलतेषु सूत्रेषु सूत्रद्वयं सोदलहरणं वलवृणुत :
(1) न धलतुलोप आर्धधलतुके ।
(2) क्तक्तवतू नलषुठल ।
(3) द्वन्द्वे च ।
(4) अदर्शनं लोपः ।
- (B) नीयेनल प्रश्नोनल उत्तर आणुो : (गभे ते भे) 4
अधोलखलतलनलम् प्रश्नलनलम् उत्तरलणल ललखतः (कयोश्चित् द्वयोः)
(1) हलोऽन्तरल संयोगे । सूत्रने संक्षेपभलं सभणुवो.
(2) अव्ययीभलवश्च सूत्रने संक्षेपभलं सभणुवो.
(3) अल् प्रत्यललरभलं कुल केटलल अने कथल प्रत्ययो लोय छे ?
(4) सम्प्रसरण संज्ञल संक्षेपभलं सभणुवो.

3. નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સૂત્રોને ઉદાહરણ સાથે સમજાવો : 14
 અધોલિખિતેષુ સૂત્રેષુ સૂત્રદ્વયં સોદાહરણં વિવૃણુત :
- (1) ઇકો ગુણવૃદ્ધી ।
 - (2) આદ્યન્તૌ ટકિતૌ ।
 - (3) સ્થાનેઽન્તરતમઃ ।
 - (4) તસ્માદિત્યુત્તરસ્ય ।

અથવા/અથવા

3. સૂત્રોના પ્રકારો દર્શાવી પરિભાષાસૂત્રની કાર્ય પદ્ધતિને ઉદાહરણ સાથે સમજાવો. 14
 સૂત્રપ્રકારાન્ વિલિખ્ય પરિભાષાસૂત્રસ્ય કાર્યપદ્ધતિં સોદાહરણં લિખત ।
4. ‘અષ્ટાધ્યાયી’ના આધારે વ્યાકરણશાસ્ત્રનો પરિચય આપી મહત્ત્વ સમજાવો. 14
 ‘અષ્ટાધ્યાયી’ इत्याधारेण व्याकरणशास्त्रस्य परिचयं दत्त्वा महत्त्वं बोधयत ।

અથવા/અથવા

4. પાણિનીયવ્યાકરણના પ્રક્રિયાગ્રન્થોનો પરિચય આપી તેની વિશેષતા વર્ણવો. 14
 पाणिनीयव्याकरणस्य प्रक्रियाग्रन्थानां परिचयं दत्त्वा तेषां वैशिष्ट्यं निरूपयत ।

5. નીચેના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ સાત પ્રશ્નોના સંક્ષેપમાં ઉત્તર આપો : 14
 अधस्तनप्रश्नेषु सप्त प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तराणि लिखत :
- (1) અષ્ટાધ્યાયીમાં આવતાં માહેશ્વર સૂત્રોને લખો.
 - (2) પાણિની વિરચિત અષ્ટાધ્યાયીમાં કેટલાં પ્રકારના સૂત્રો છે ? કયા કયા ?
 - (3) મહાભાષ્યના રચયિતા કોણ અને તેમાં કેટલાં આલ્લિકો છે ?
 - (4) વાક્યપદ્ધતિના રચયિતાનું નામ જણાવી તેના ત્રણ કાંડોના નામ લખો.
 - (5) વ્યાકરણમાં ઉપદેશ કોને કહેવામાં આવે છે ?
 - (6) અનુનાસિક સંજ્ઞાની સમજ આપીને અનુનાસિક વર્ણો જણાવો.
 - (7) ઉચ્ચારણ સ્થાન જણાવો.
 - (8) પઢ્ + ત (= પઠિત) । આ સ્થિતિમાં ત પ્રત્યયની કઈ સંજ્ઞા કયા સૂત્રથી થાય છે ?
 - (9) ઉપધા સંજ્ઞાવિષયક સૂત્ર આપીને તેનો સૂત્રાર્થ લખો.
 - (10) પાણિનીય વ્યાકરણ તન્ત્રમાં કિત્ આદેશને મૂકવા માટેની શું વ્યવસ્થા છે ?

MD-230

May-2025

M.A., Sem.-II

410 : Sanskrit

[EC : अणुभाष्यम्, समाधिपादः (योगदर्शन)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) विवरणात्मक नोध साथे डोर्धपाणु अेक गधभंडनो अनुवाद करे. 7
- (1) अर्थज्ञानर्थं विचार आरम्भणीयः तस्य च ब्रह्मरूपत्वात् तज्ज्ञाने पुरुषार्थो भवतीति न मन्तव्यं विचारं विनापि वेदादेव साङ्गादर्थप्रतीतेः । नचार्थज्ञानमविहितमविचारिताश्च शब्दा नार्थं प्रत्याययन्तीति वाच्यं, ज्ञेयश्चेति विधानात् ।
‘गीती शीघ्री शिरःकम्पी तथा लिखतपाठकः ।
अनर्थज्ञोऽल्पकण्ठश्च षडेते पाठकाधमा’ इति ॥
- (2) अधिकारी तु त्रैवर्णिक एव । न हि वेदविचारस्य वेदाधिकार्यतिरिक्तः शक्यते कल्पयितुम् । नहि मन्दमतेर्वेदो नायातीति त्रैवर्णिके मतिमच्चमधिकारिविशेषणं कल्प्यते । अन्धपङ्गवादीनामिव कर्मणि, गृहाधासक्तस्य मननाधसम्भवात् साक्षात्कारो न भविष्यति ।
न च धर्मन्यायेन गतार्थत्वमस्य, अप्रतिज्ञानादनुपलब्धेश्च ।
नच जगत्कारणं परमात्मा वा प्रकृतिर्वा परमाणवो वेति सन्देहे किञ्चिदधिकरणमस्ति ।
- (B) सूत्र सभञ्जवो : (गभे ते अेक) 7
- (1) अथातो ब्रह्मजिज्ञासा
(2) तत्तु समन्वयात् ।
2. (A) विवरणात्मक नोध साथे डोर्धपाणु अेक गधभंडनो अनुवाद करे. 7
- (1) दृष्टानुश्रविकविषयवितृष्णस्य वशीकारसंज्ञा वैराग्यम् ॥ १५ ॥
स्त्रियोऽन्नपानमैश्वर्यमिति दृष्टविषयवितृष्णस्य, स्वर्गवैदेह्यप्रकृतिलयत्वप्राप्तावानुश्रविकविषये वितृष्णस्य दिव्या-दिव्यविषयसंप्रयोगेऽपि चित्तस्य विषयदोषदर्शिनः प्रसंख्या-नबलादनाभोगात्मिका हेयोपादेयशून्या वशीकारसंज्ञा वैराग्यम् ॥ १५ ॥
- (2) मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाणां सुखदुःखपुण्यापुण्यविषयाणां भावनातश्चित्तप्रसादनम् ॥ ३३ ॥
-तत्र सर्वप्राणिषु सुखसंभोगापन्नेषु मैत्रीं भावयेत्, दुःखितेषु करुणाम्, पुण्यात्मकेषु मुदिताम्, अपुण्यशीलेषूपेक्षाम् । एवमस्य भावयतः शुक्लो धर्म उपजायते । ततश्च चित्तं प्रसीदति, प्रसन्नमेकाग्रं स्थितिपदं लभते ॥ ३३ ॥
- (B) सूत्र सभञ्जवो : (गभे ते अेक) 7
- (1) तस्य वाचकः प्रणवः ।
(2) अथ योगानुशासनम् ।

3. शुद्धाद्वैत दर्शन अनुसार शास्त्रयोनित्वाधिकरण समझवो. 14
अथवा
3. शुद्धाद्वैत वेदांत अनुसार ब्रह्मतत्त्वनी व्याख्या करो. 14
4. नोध लणो : 14
 (1) वल्लभाचार्यनी व्याख्यान पध्धति
 (2) ब्रह्मसूत्रना व्याख्याकारो
अथवा
 (1) असंप्रज्ञात समाधिः ॥
 (2) संप्रज्ञात समाधिः ॥
5. टूंकभां जवाब आपो : (गमे ते सात) 14
 (1) पतंजलि अनुसार योगनी व्याख्या शुं छे ?
 (2) पांय वृत्तिओना नाम जणावो.
 (3) समाधिपाठभां वर्णवायेल द्विविध समाधिना नाम लणो.
 (4) योगभां ओम (प्राणव) कोनो वाचक छे ?
 (5) योगसूत्रभां केटला पाठ छे ?
 (6) “अथातो ब्रह्मजिज्ञासा” नो सरण अर्थ शुं छे ?
 (7) “जन्माद्यस्य यतः” सूत्रभां कोनी यर्या छे ?
 (8) शास्त्रभां समग्र संसारनुं कारण तत्व कोने कडेवायुं छे ?
 (9) आशुभाष्यना रचयिता कोण छे ?
 (10) “अथातो ब्रह्मजिज्ञासा” सूत्रभां “अथ” शब्द कया अर्थभां छे ?

Seat No. : _____

MD-230

May-2025

M.A., Sem.-II

410 : Sanskrit

[ED : Alankarshastra (Bharatmuni – Rasasutra & Bhamah Kavya)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. नीचेनी कारिका अर्थ आपी समझवो : 14

Explain the meaning of the following Karika :

(1) स्तम्भः स्वेदोऽथ रोमाञ्चः स्वरभङ्गोऽथ वेपथुः ।

वैवर्ण्यमश्रु प्रलय इत्यष्टौ सात्त्विकाः स्मृताः ॥

(2) न हि रसाद्गते कश्चिदर्थः प्रवर्तते ।

अथवा/OR

1. तत्र विभावानुभावव्यभिचारिसंयोगाद्रसनिष्पत्ति । समझवो. 14

Explain तत्र विभावानुभावव्यभिचारिसंयोगाद्रसनिष्पत्ति ।

2. भट्ट लोल्लटनो मत समझवी तेनी सिद्धिओ तथा भर्यादाओ दर्शावो. 14

Explain the opinion of Bhatta Lollata and show its achievements and limitations.

अथवा/OR

2. श्री शंकुकना अनुकृति-अनुमितिवादनी यर्था करो. 14

Discuss the अनुकृति-अनुमितिवादः according to Mr. Shankuk.

3. भट्ट नायकनो मत समझवी तेनी सिद्धिओ तथा भर्यादाओ दर्शावो. 14

Explain the achievements and limits by explaining opinion of Bhatt Nayaka.

अथवा/OR

3. अभिनवगुप्तनो अभिव्यक्तिवादः मतनी सविस्तर यर्था करो. 14

Discuss the अभिव्यक्तिवादः according to Abhinavgupta in detail.

4. नेयार्थं क्लिष्टम् अन्यार्थम् अवाचकम् अयुक्तिमत् । 14
गूढशब्दाभिधानं च कवयो न प्रयुज्जते ॥ समञ्जसो.
Explain. नेयार्थं क्लिष्टम् अन्यार्थम् अवाचकम् अयुक्तिमत् ।
गूढशब्दाभिधानं च कवयो न प्रयुज्जते ॥

अथवा/OR

4. ભામહના મતાનુસાર ઉપમાગત દોષોની સોદાહરણ ચર્ચા કરો. 14
Discuss the subtle faults with an example according to the Bhamah.

5. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો : (ગમે તે સાત) 14

Write the answers to the following questions : (any seven)

- (1) રસની પરિભાષા લખો.
- (2) વ્યભિચારી ભાવનું લક્ષણ લખો.
- (3) અભિનયના કેટલા અને કયા કયા પ્રકારો છે ?
- (4) ભટ્ટ લોલલટના મતે સ્થાયીભાવ અને અનુભાવો વચ્ચે કેવા પ્રકારનો સંયોગ થાય છે ?
- (5) ભટ્ટ લોલલટના મતનું નામ શું છે ?
- (6) પ્રેક્ષકને થતી પ્રતીતિને શંકુક કેવી ગણાવે છે ?
- (7) શ્રી શંકુક અનુમિતિ અર્થ કયા શબ્દનો કરે છે ?
- (8) ભોગીકૃત વ્યાપારને બીજા કયા નામે ઓળખવામાં આવે છે ?
- (9) અભિનવગુપ્ત રસ પ્રતીતિના કેટલા વિધનો વિધનો ગણાવે છે ?
- (10) અભિનવગુપ્ત રસનિષ્પત્તિ: શબ્દનો અર્થ શું કરે છે ?
- (11) ભામહ મુખ્યત્વે કેટલા દોષ વર્ણવે છે ?
- (12) ક્રીડાયાં વિકૃતં ચ તત્ । આમાં કયો દોષ છે ?